

TANITMALAR

Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, -Metin, Nesre Çeviri, Notlar ve Açıklamalar-, Hazırlayan: Doç.Dr.Muhammed Nur Doğan, Çantay Kitabevi, İst.1996, s.XXIV+536+14 ISBN : 975-7206-14-8.

Leyla ve Mecnun hikâyesi Şark/İslâm edebiyatının ortak bir mevzusudur. Bu mevzu etrafında İslâm medeniyetine mensup milletlerin edipleri kendi duyuş ve düşünüşleriyle eserler kaleme almışlardır. İran edebiyatında Nizâmî ve Hatîfî gibi güçlü şairler kalemelerinin kudretini bir de bu vadiye ispat etmek için birer Leyla ve Mecnun mesnevisi yazmak ihtiyacını duymuşlardır.

Türk edebiyatında da klasik şiirin teşekkül devresinden hemen sonra Leyla ile Mecnun hikâyeleri yazılmaya başlanmış ve bu mevzu usta ellerde ölmez bir şaheser olarak mısralaşmıştır. Türk edebiyatında ilk olarak Nevâî, Celîlî ve Sevdâî gibi şairler tarafından kaleme alınan Leyla ile Mecnun konulu mesnevilerin sayısı otuzu bulmakla beraber bugün, kütüphanelerde yirmi kadarı tespit edilebilmiştir. Klasik Türk edebiyatı sahasında çalışanların ittifakla belirttikleri bir husus ise, bütün bu mesneviler içerisinde en güzel ve en başarılı Leyla ve Mecnun hikâyesinin Fuzûlî'ye ait olduğudur.

Fakat maalesef bu kıymetli eser, uzun yıllardan beri çok az bir okuyucuya hitab etmenin ızdırabıyla hüzünlü idi.

Nesiller arasındaki köprüyü en sağlam şekilde kurmak için milletlerin tarih sahnesinde vücuda getirdiği edebî, fikrî ve ilmî eserleri -en mühimlerinden başlayarak- genç nesillere tanıtmak ihmal edilmemesi gereken bir yoldur. Şimdiye kadar yapılan bu kabil çalışmalar büyük ölçüde eserlerin Arap harflerinden Latin harflerine aktarılacak tenkitli bir nüsha hazırlanması şeklinde yürütülmüştür. Halbuki bu çalışmalar genç nesiller için bir dereceye kadar faydalı olmaktadır. Eserlerin bugünün okuyucusuna da hitab edecek şekilde günümüz Türkçesine aktarılması ise çok az esere nasip olmuştur.

Doç.Dr.Muhammed Nur Doğan'ın hazırlamış olduğu *Fuzûlî/Leyla ve Mecnun* isimli eser birçok yönüyle hem büyük bir boşluğu doldurmakta, hem de bu sahada yapılacak olan yeni çalışmalar için bir örnek teşkil etmektedir.

Daha evvel Prof.Dr.Necmeddin Halil Onan tarafından yeni harflerle basılan eser (1959) iki kez de nesre çevrilmiştir: Bunlardan ilki Vasfi Mahir Kocatürk tarafından hazırlanmış ve bu çeviride Fuzûlî'ye ait manzum metin verilmemiştir. (1943) Eseri ikinci kez ise Doç.Dr.Hüseyin Ayan nesre çevirmiş, manzum metinle beraber neşretmiştir. (Dergâh Yayınları, İstanbul 1981)

Doç.Dr.M.N.Doğan'ın hazırladığı eser 4 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm önsöz ve kaynakçadan müteşekkildir ve önsözde müellif, Leyla ve Mecnun hikâyeleri hakkında özlü bir bilgi vermiş; Fuzûlî'nin eserini diğer mesnevilerle beraber değerlendirmiştir. (s.XV-XXIV)

Hikâyenin manzum haliyle günümüz Türkçesine aktarılmış şekli karşılıklı sayfalarda verilmiştir. 513 sayfa tutan bu bölüm okuyucu için büyük kolaylık sağlamaktadır. Bizzat müellifin belirttiği gibi “böylelikle soldaki sayfalar arka arkaya manzum metne, sağdaki sayfalar da arka arkaya mensur çeviriye ayrılmış oldu. Dileyenin sol sayfalarda manzum metni, dileyenin de sağ sayfalarda sadece nesir halindeki çeviriyi okumasına imkan hazırlanmış” tır. (s.XIX)

Eser günümüz Türkçesine aktarılırken şiirsellik de ihmal edilmemiş, hatta eserin havasını korumak için zaman zaman devrik cümleler de kullanılmıştır. Mesnevide mevcut olan 24 gazel ve 2 murabba ise kendisi de şair olan müellif tarafından nazmen tercüme edilmiştir. Mesela *Mecnun Dilinden* söylenen bir *Murabba*'nın ilk kıtası,

Gayr ile her dem nedür seyr-i gülistan etdüğün
Bezm edüp halvet kılup yüz lutf u ihsan etdüğün
Ahd bünyadın mürüvvedür mi viran etdüğün
Hanı ey zalim bizümle ahd ü peyman etdüğün

şeklindeyken,

Özgelerle her dem nedir böyle gülistan seyri etmeler?
Meclis kurup tenhaca onlara sayısız lutf ve ihsan etmeler?
İnsaf mıdır söz verme binasını böyle viran etmeler?
Hani ey zalim bizimle and verip sözleştiğin?

halinde bugünün Türkçesiyle söylenmiş fakat şiir, ahenginden hiçbirşey kaybetmemiştir. (s.322-323)

160 maddeden oluşan ‘Notlar ve Açıklamalar’ kısmı ise eserin doğru olarak anlaşılmasını temin etmek amacıyla hazırlanmıştır. Sadece bu kısımdaki bilgilere ve açıklamalara bakarak, kaynakçadaki eserlerin aslında faydalanılan temel kitaplar olduğu, bununla beraber müellifin eseri hazırlarken daha pek çok esere müracaat ettiği anlaşılmaktadır.

Kitabın son kısmına da Leyla ile Mecnun hikâyesinin çeşitli hadiselerini resmeden (biri kapakta olmak üzere) 15 minyatür eklenmiştir. Bunlardan ilki *Mecnun'un dünyaya geldiğini* tasvir etmektedir. Diğer minyatürler de eserin gidişatına göre tertib edilmiş ve en sona *Mecnun'un Leylâ'nın mezarına sarılarak hasretle dünyadan göçmesini* anlatan minyatür konulmuştur. Paris Milli Kütüphanesinde bulunan bir Leyla ve Mecnun nüshasından (nr:TY.316) getirtilen bu minyatürler, eserin bir nevi resimlerle hülâsasını da vermektedir.